

koristi nam prinašajo dobre knjige. Dvig-nimo v sebi veselje do dela. Ne delajmo le v kolikor smo plačani, temveč po svo-jih močeh. Marsikdo se izgovarja na voj-ne razmere, ali tak izgovor ne velja in nam izpričuje le lenobo onega, ki kaj ta-kega trdi. Ne dela pa resno in vztrajno ti-siti ki se **zboji vsake ovire!** Delamo ven-dar, da odstranimo zapreke, da izboljša-mo svoj položaj in položaj — človeštva. To je socialno delo! Ako bi bilo naše de-lo smoteno in če bi bil demokratičen duh v naših društvih, potem bi izgnali tisti ma-lenkosti izgovori: »To je zoper pravi-la«, — »se ne sme, ker vlada ne dopusti« (ko vendar nihče kaj hudega ne misli); »nočem sodelovati, ker sem jezna ali je-zen na tega ali na to itd. Verujate mi dovolj takih smešnih izgovorov sem že slišal. V takih razmerah se ustavi kolo, ostane v majhnem blatu in se slednjič pogrezne do osi, da ga je le s težavo mogoče zopet dvigniti. Malodušnost mora izginiti, misli-ti moramo le na delo v splošno korist. Po-glejmo našo duhovščino. Zakaj je tako ve-lik njen vpliv? Zato ker dela in se ogiblje malenkostnih izgovorov, premaga tudi najtežje zapreke, ker ji glas od zgoraj ve-leva: »**Ti moraš delati!**« Da, tudi nam bi bil potreben tak glas, da nas ne bo imelo ljudstvo za nekaj, kar pač mora biti. Mar-sikdo si bo pa mislil, da duhovščina ni o-ženjena in torej nima tistih materialnih skrbi, ki nas tarejo. Dobro — pa oglejmo si tovariše, ki so v dobrem položaju, ki u-živajo več dobrot od nas drugih. Ali pa ti delajo? Jako malo jih je. Več slučajev sem doživel, da je imel tovariš nekaj oblasti pa jo je zlorabljal. Ljudstvo se tacih boji, nima pa spoštovanja do njih. Torej ne-de-lavnost, brezbriznost na eni strani, na dru-gi pa odurnost, to nas dela neprijubljene in pa hlapčevska udanost v stranko.

Otresimo se vsega tega in delajmo in snujmo sedaj predvsem aprovizacijsko za-drugo.

Herman Kmet

Podržavljenje in stalno nameščenje c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov.

Šolski odsek državnega zbora je pri-trdil vladnemu zakonskemu načrtu, ki določa in ureja podržavljenje in stalno nameščenje c. kr. okrajnih šolskih nad-zornikov. To važno vprašanje, ki globo-ko reže v učiteljsko delovanje in šolsko življenje ter razburja učitelstvo, je že več let na dnevnem redu. Mnenje avstrijs-kega učiteljskega je razdvojeno v tem vprašanju. Čehi so zavzeli odločno od-klanjajoče stališče; tudi nemško učitelj-stvo ni edino: močna manjšina ugovarja temu zakonskemu načrtu; poljsko učiteljstvo, ki uživa že mnogo let sadove ta-ke uredbe, je silno nezadovoljno s stalni-mi nadzorniki, ki so od tedaj postali za-krknjeni avtokrati in birokrati ter pravi tirani podrejenemu učiteljstvu: Zoper stalno nameščenje okrajnih šolskih nad-zornikov se je izrekla tudi naša Zaveza. Na XIV. glavni skupščini v Celju 1912. l. je poročal o tem predmetu tovariš Mel-hior Rismal ter ob koncu temeljitih svojih izjavanj priporočal v sprejem to-le reso-lucijo: Učiteljstvo, združeno v Zavezi avstr. jugoslovanskega učiteljskega, sma-tra stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov svobodnemu razvoju šol-stva skrajno škodljivim in vztraja na zahtevi, da se imenuje okrajnim šolskim nadzornikom v prvi vrsti ljudsko- in meščanskošolske učitelje, ki pa morajo dokazati **vsestransko izobrazbo na peda-goškem in didaktičnem polju**, sposobnost za to važno službo in neoporečno živ-

ljenje. Na glavni skupščini zbrano učitelj-stvo je resolucijo z velikim odobravanjem soglasno sprejelo. V smislu tega sklepa se je poslala utemeljena peticijska minist-rskemu predsedstvu in ministrstvu za uk in bogočastje.

Ko je postala zadeva zopet aktualna, je ponovila Zaveza svoje korake: izjavila je, da vztraja pri svojem celjskem skle-pu; sestavila je v tem smislu spomenico in jo izročila pristojnim ministrstvom šolskemu odseku državnega zbora in Ju-goslovanskemu klubu z nujno prošnjo, da stori vse dopustne korake, da prepreči udeležitev nesrečnega zakonskega načrta.

Pa še nekaj je v navedenem zakon-skem načrtu, da mu moramo nasprota-vati z vsemi dopustnimi sredstvi. Vlada namerava v svojem načrtu neenako po-stopanje pri napredovanju okrajnih šol-skih nadzornikov. Načrt določa, da pri-dejo vsi okrajni šolski nadzorniki iz kro-ga srednješolskih učiteljev v VII. činovni razred, od nadzornikov pa, ki so bili vzeti iz vrste ljudsko- in meščanskošol-skih učiteljev, pride v VII. razred samo 2/3 in še to potom imenovanja. Ta dolo-ba je razžaljiva in krivična za ljudskošol-sko učiteljstvo. Vsi okrajni šolski nadzor-niki opravljajo isti posel, in znano je, da nadzornik vzet iz kroga ljudskošolskega učiteljskega mnogo bolje in temeljiteje, ka-kor kak srednješolski profesor, ki se prej nikdar ni pečal z ljudskim šolstvom. Zato mora napram takemu zapostavljanju vse učiteljstvo na plan!

Drobtine z Goriškega.)*

I.

Bila je pri nas vedno navada, da je za vsakokratno učiteljsko zborovanje se-stavil kdo izmed tovarišev — običajno vsakokratni društveni tajnik — kratko poročilo ter ga odposlal stanovskemu li-stu, če že ne iz drugega vzroka pa gotovo iz tega, da je svet vedel, da še živimo. V goriškem okraju se učiteljstvo živahno gi-blje ter se pridno shaja v seje, a glasu o tem nikoder ni.

Tam meseca marca ali aprila je bilo, ko smo čitali k novemu učiteljskemu živ-ljenju obujajoča poročila našega marivje-ga Lojzeta. Zaradi par opazk v njegovem poročilu se je šlo nanj z topanjem, in Ve-likoslav je približno ob petindvajsetletnici svojega mnogostanskega zapisničarjeva-nja umolknil in to baš v času, ko bi nam mogel še marsikaj zapisati. Tudi proslava jubileja!

Pišem te vrste iz dvojnega namena:

1. Beseda naj bo svobodna! Kdor čuti v sebi veselje do peresa, naj piše. »Učit. To-variš« bo vedno in rad priobčeval vesti iz naših vrst.

Ako hočemo, da bo naš list aktualen in res učiteljski, tedaj moramo krbeti, da bo prinašal vsestranskih vesti izlasti iz življenja naših okraj. učiteljskih društev. Če že torej ni nobenega, ki bi za take zbor-ovanje pritisnil par črk na papir, bi želel, da se vsaj zavednemu tovarišu tozadevno ne moče polen pod noge in tako ne ubija veselja do dela. Sine ira et studio! Nočem diktirati, kdo naj piše ter kako in kaj naj piše — vsakemu svobodno! Naš Lojze naj zopet oživi, ter naj mu sledi vrsta enakih! Goriško učiteljsko društvo je za Tržaškim društvom največje v »Zavezi« zato naj tudi večkrat govori!

II.

Po novem poslovnem redu, ki ga je sprejela dne 28. decembra lani Zavezina

* Za 18. št. »U. T.« prepoznano došlo.

brez odgovora, podal nam je vendar tri dragocene pozitivne ideje:

1. ugotovitev, da se opira razkol pred vsem na zahtevo papeštva po cerkvenem prvenstvu in ne na bistvene razlike ver-skih resnic, da se torej kaže razkol iz ne-vtralne perspektive pred vsem v formal-nem in cerkvenopravnem značaju;

2. ugotovitev metode, ki vodi k zbli-žanju in k zedinjenju. Dobesedno pravi dr. Fr. Grivec na drugem mestu (Čas, 1917): Zlasti pa je treba enkrat za vselej prema-gati **nesrečno misel**, da bi bilo mogoče v isti misijonski družbi delati za pogane in za krščanski Vzhod. Torej ne misijonarska propaganda, ki samo širi prepad, podžiga razkolno strast, izpodko-pava edini temelj — medsebojno zaupanje (prem. navedeni oklic patriarha Tihona), ampak samo sotrudno znanstveno delova-nje z vzhodnimi bogoslovci, kakor ga pri-pravlja »Apostolstvo sv. Cirila in Meto-da« in »Velehradska akademija«. Najprej skupno znanstveno bogoslovje, — vse drugo bo navrženo!

3. ugotovitev, da je poverjeno **versko in kulturno poslanstvo unije** — katoliškim Slovanom, in tukaj, kakor nam dokazuje učenost in iskrena gorečnost dr. Fr. Griv-

ca samega, **pred vsem slovenski duhov-ščini**. Slovenski duhovnik postani najprej strokovnjak v lastni stroki, njegovo orožje bodi moderno znanstveno bogoslovje, ker znanstvo je edina trajna in zmagovita moč! S to izjavo misli je odprl Grivec no-vo stran v zgodovini organizirane sloven-ske duhovščine, in ako se njegova edino pravilna metoda izvede in organizira, po-tem smemo pričakovati nove dobe na slo-venskem jugu. Slovenska duhovščina de-luje na pragu zapada in vzhoda, njena v socialnem delu preizkušena uspešnost ji zagotovi zmago tudi — v svetu zanemar-jenih dimenzij.

In slovenska inteligenca? Tudi ta ni pozabila, da je slovenski narod samo val, ki je najdalje pljusnil proti zapadu iz vz-hodnega mističnega in bogovernega mor-ja. Tudi v slovenski inteligenzi delujejo bogoiskatelji in bogosledci, a zapirali so se doslej v brezdomni samoti kakor rahloču-tna mimosa pred strupenimi vetrovi do-mače politike. Tudi mej slovenskimi bo-goiskatelji se širi ideja in iskrena želja, da se ovekoveči spomin na težke dni svetov-ne vojske z ustanovitvijo mirovne bazili-ke sv. Cirila in Metoda, združenem z znan-stvenim seminarjem za unijo. D.

delegacija v Ljubljani, znaša letna člara-rina vsakega organiziranega člana 24 K, od katerih pripade Zavezi 16 K, 8 K pa o-stane domačemu okr. učit. društvu. V pr-vih t. j. 16 K je zapodena članarina Za-veze in naročnina na »Učitelj. Tovariša« in »Popotnika«. Res, da se nabere skupno lep znesek, a mislim, da mora vodstvo Za-veze vedarle dobro paziti, da pri današ-njih dragih časih ne zaide v zagato. Do-mačemu učiteljskemu društvu, ki nima s svojimi člani takorekoč skoro nobenih iz-datkov ali pa so prav majhni, pa ostane kar celih 8 K! Ne zdi se mi znesek 24 K pravilno razdeljen. Zato bi želel v korist Zaveze same, zlasti sedaj, ko je treba Za-vezo postaviti na še krepkejša tla, ko se deluje na ustanovitev strokovnega tajniš-tva itd., naj prihodnje delegacijsko zbo-rovanje odmeri Zavezi vsaj 18 K, doma-čemu društvu pa ostali znesek. Veljavnost tega sklepa naj se razširi na tekoče leto 1918.

V »Učit. Tovarišu« z dne 9. avgusta čitam tale povsem opravičena jadikova-nja: »Pri Zavezi se je nakupilo silno de-la. Ali naj vse to zastane, ker nam manjka sredstev? Tako ne sme in ne more iti več dalje!«

Naj izvede delegacija gornji moj skromni predlog, tedaj podkrepimo Zave-zo za par tisočakov in njeno strokovno taj-ništvo postavimo na trdna tla! Podpremo Zavezo dvignemo slovensko ljudsko šo-lo in nje učiteljstvo! Strokovno tajništvo je pa temu življenjski predpogoj!

III.

Učiteljstvo slov. dežel se je začelo gi-bati, kakor je poseti iz časopisnih notic, v smereh gospodarske organizacije. Neznos-ne razmere, v katerih ječimo, so dale po-vod razmišljanju, ne kaže li osnovati apro-vizacijske zadruge slične nekdanjim kon-sumnim društvom. Vodstvo Zaveze samo se bori s tem vprašanjem in kakor je raz-vidno v »Učit. Tov.« št. 17. je zavezino vod-stvo poverilo referat o tej zadevi našemu agilnemu tovarišu Memmolji.

Zaveza ima pred očmi ustanovitev učiteljske centralne aprovizacijske zadruge. Ne zaradi tega, ker je za sezanski okraj že ustanovljena taka zadruga, in tudi ne zaradi tega, ker se je že osnovalo za ostali slovenski del Goriške dežele apro-vizacijsko zadrugo za učiteljstvo in du-hovščino s sedežem v Gorici, ki prične, kakor je upati, že s septembrom delovati, torej ne iz teh dveh vzrokov, ampak za-radi enostavnosti, hitrejše poslovanja, manjših stroškov itd. bi bil pisec teh vr-stic za to, da aprovizacije ne centralizi-ramo, temveč ravno nasprotno, da se osnuje cela vrsta aprovizacijskih zadrug v različnih večjih krajih po vsem sloven-skem ozemlju. Za Goriško imamo torej že dve, na Kranjskem naj se zadevo reši po okrajih odnosno po par okrajev skupaj, podobno na Štajerskem in drugod.

Sprejeti pa bi bilo treba načelo: vse zadruge naj bi šle druga drugi na roko in imele voden stik med seboj v svrhu kup-čijskih zadev.

IV.

Udomačila se je razvada, da nabija-mo svojo mizerijo, oziroma sijajne do-hodke na veliki boben po predalih sloven-skega časopisa splošno. Tako reklamo priobčujo n. pr. nekdo iz učit. vrst v »Slov. Narodu« z dne 13. avgusta t. l. Go-vori se med drugim o krulcih želodcev in raztrganih črevljih, torej o samih stva-reh, ki v očeh preprostega pa tudi osta-lega ljudstva ne dvignejo na ugledu po-sameznika niti celotnega učiteljskega stanu. Resnica je, da nas naše gmotno stanje naravnost ponižuje pred ljudstvom. A še večja resnica je to, da je današnje sta-lišče učiteljskega v sramoto onih, ki nas učitelje, nositelje kulture, tako plačujejo! Ne gre mi pa v glavo, da bobnamo po časopisju okrog te senčnate svoje strani. Za tako imamo vendar na razpolago svoj stanovski list, da si tu potožimo svoje gonje. Sicer pa, mesto po listih v javnost, bilo bi morda umestnejše nasloviti take-le vrste potožb s popolnim podpisom na pri-stojna mesta, kjer ni krulcih želodcev in raztrganih črevljev!

Bilo bi dobro, če bi se naša Zaveza v interesu ugleda vsega slov. učiteljskega obrnila do uredništev vseh slovenskih časopisov s prošnjo, naj doliže iz učiteljskih krogov, ki stanovskemu ugledu vseprej nego koristijo, zavračajo ali pa pošiljajo »Učit. Tovarišu« v objavo, seveda v ob-javo, če so zanj godni, drugače pa v uredniški koš s takim zamašili! Y.

»Slovensko učiteljstvo za Jugoslovanstvo.«

Pod tem naslovom je bil v 17. šte-v. »Tovariša« objavljen članek, ki je potre-ben nekoliko odgovora, ker pisec ne po-zna razmer štaj. sloven. učiteljskega.

On trdi: »Ponekod se trudi slov. učiteljsvo, da nabira med svojimi tovariši za častno darilo nemškemu učiteljem Herzu i. dr.« Povem mu, da se to ne godi ponekod, ampak povsod, ker je to sklep letos v Vel. noči v Celju se vršече de-legac. zborovanja Zveze, kjer so bila za-stopana vsa okrajna učiteljska društva. Vsakemu delavcu gre plačilo, in te kro-nice miso nič drugega, kot majhno pri-znanje za velike zasluge, ki so si jih ti učitelji stekli za izboljšanje gmotnega in pravnega položaja štajerskega učitelj-stva ne glede na narodnost. Dobro so nam znane potrebe C. M. družbe, dobro tudi vemo, da se ravno učiteljstvo najbolj žrtvuje; a vendar je tudi naša dolžnost, da poravnamo dolge, četudi jih imamo pri nem. tovariših. Žal, da se nahajajo tudi v naših vrstah, ki vedno kriče, store pa ni-česar za narodno, ne za stanovsko stvar. C. M. družba bi lahko stala danes bolj trdna, kot kedaj, seveda ne podpirana iz naših praznih žepov, temveč iz žepov onih, ki jim je vojna dala stotisočake in milione dobička. »Če imajo imenovani nemški učitelji zasluge za vse štajersko učiteljstvo, je to lepo in priznanja vredno, toda pomisliti je treba, da bi si zaslug za slov. učiteljstvo ne mogli pridobiti, ako bi se jim ne bilo slovensko učiteljstvo udeležilo v njihovo organizacijo itd.« Pi-scu lahko mirno povemo, da je bilo slov. učiteljstvo vedno toliko stanovsko in na-rodno zavedno, da se ni nikdar udeležilo nemški organizaciji. »Lehrerbund« sploh ni nobena nemška organizacija, ampak je le zveza naše slov. Zveze in nemškega Verbunda, kjer se razpravlja izključno le o strogo stanovskih vprašanjih. Da bi slo-vensko učiteljstvo pri podeljevanju do-klad ne moglo biti prezrto in ločeno od nemškega učiteljskega, se pisec zelo moti. Da ne bo mnogo prerakanja o tem, naj se popraša pri kranjskih tovariših, kako so se tam delile doklade, kjer režejo sloven-ski deželni očetje slovenskemu učitelj-stvu kruh, potem bo uvidel, da bi se ena-ko lahko zgodilo na Štajerskem; le skup-nemu nastopu vsega učiteljskega se je za-hvaliti, da se to ne dogaja.

Naj bode torej omenjenim nemškim tovarišem že to zadostna nagrada za nji-hov trud, da jim slovensko učiteljstvo zaupa in da prispeva svoj davek nemške-mu Lehrerbundu, tako pravi pisec dalje. Ta je pa že celo lepa. S tem, da zaupamo nemškemu tovarišem delo, s tem naj so že obenem plačani. Ne, tako umazani pa slo-venski učitelji nismo, kakor n. pr. naša vlada, ki nam vedno nalaga nove častne službe, ki jih ni treba plačati z drugim, kakor s kako pohvalnico. Nagrad v po-hvalnicah in priznanjih je učiteljstvo sito, ono je potrebno drugega. Res bi bilo naj-bolj umestno, da dobe omenjeni tovariši nagrado iz blagajne »Lehrerbunda«, a kaj, ko pa je ta tako jetična. Ali se naj opomore s tistimi vinariji, ki jih prispeva slovensko učiteljstvo? Če se ne motim, plačuje naša Zveza po 30 v od vsakega čla-na, kar bi znašalo od 600 članov letno 180 K, in od tega naj se plačujejo nagrade. Ako se udeležijo slovenski 4 odborniki le ene seje v Gradcu, znaša odškodnina tem gotovo nad 180 K, in tako ne ostane v blagajni za »športe« ničesar.

Mislimo tedaj, da se slov. štaj. učiteljstvo ni nič pregrešilo, temveč je sto-rilo le dolžnost, ki jo mu nalaga organi-zacija.

E. in R.

Kratek odgovor na dolgo kritiko o »Društvu slovenskih profesorjev«.

Zadnjič me je srečal prijatelj in po-zdravil burno:

»Zdravo E- ist! R- iste pa naj vzame vrati!«

»Zaboga, kaj se pa je spet zgodilo? Ali spet kak atentat ali nova prekucija? Internacija ali konfinacija?«

»Dobro! bi rekel stari Abraham a Santa Clara: revolucija je prekucija. Ti pa meni povej: ali si Slovenec ali Jugo-slovan?«

»Trenutno sem Slovenec, ki se raz-vija k cilju Jugoslovana.«

»Bravissimo! Prvovrsten strelec, za-del si v piko, prvo darilo!«

Nadaljujem: »Da se izrazim učeno, visoko filozofsko: kot prezenbna količina sem — Slovenec, kot futuristična količina — Jugoslovan; z ozirom na danes sem pristaš prezentizma, z ozirom na jutri, po-jutrišnjem in tako dalje pa spoznavalec futurizma.«

Dolgo sva se prepirala semtertja. Ker bi pa bralke in bralce samo dolgočasil ta dialog, hočem tukaj sporočiti samo nje-go-vo résumé, kratko nit najine dolgovazne preje.

Dognala sva namreč, da se dele Slo-venci izza Prešerna in Vraza na dve kul-turni stranki, kateri imata isti cilj in se